

ကမ္ဘာ့စီးပွားပျက်ကပ်ကြီး (The Great Depression)

The Great Depression လိုခေါ်တဲ့ ကမ္ဘာ့စီးပွားပျက်ကပ်ကြီးဟာဆိုရင် သမိုင်းတလျောက်မှာ အကြီးကျယ်ဆုံးနဲ့ အပြင်းထန်ဆုံးသော ကပ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး 1929 ကနေ 1939အထိ ဆယ်စုနှစ်နီးပါးလောက် တကမ္ဘာလုံးစီးပွားရေးတွေကျဆင်းခဲ့ရပါတယ်။ ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးမှာ အလုပ်လက်မဲ့တွေ အဆမတန် များပြားလာခဲ့ရုံမက လုပ်ငန်းတော်တော်များများဒေဝါလီခံခဲ့ရပြီး နိုင်ငံတော်တော်များများ မှာရှိတဲ့လူတွေရဲ့ဘဝကို ဆိုးဝါးစွာသက်ရောက်မှုရှိခဲ့ပါတယ်။ အဲ့တာကြောင့်ဒီလိုဆိုးဝါးလှတဲ့ကပ်ကြီးက ဘယ်လိုအကြောင်းကြောင်းတွေကြောင့် ပေါ်ထွက်လာပြီးတော့ ကြုံတွေ့ခဲ့တဲ့ပြဿနာတွေကို ဘယ်လိုဖြေရှင်းမှုတွေ ဘယ်လိုsolutionsတွေနဲ့ ရင်ဆိုင်ကျော်ဖြတ်ပြီးအဆုံးသတ်ခဲ့သလဲဆိုတာ ဆက်လေ့လာကြရအောင်။

The Great Depressionက ဘယ်လိုစတင်ခဲ့လဲဆိုတာသိရဖို့ အဲ့ဒီမတိုင်ခင်က ကမ္ဘာကြီးလဲ အခြေအနေက ဘယ်လိုပုံစံမျိုးလဲဆိုတာကို စပြောဖို့လိုပါမယ်။ 1929 မတိုင်ခင်မှာ ကမ္ဘာအနှံ့ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတွေမှာ Restrictionsတွေ သိပ်မရှိတော့ အသီးအနှံ ကုန်ကြမ်းတွေကို ဆင်းရဲတဲ့နိုင်ငံတွေကစပြီး စက်မှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်တဲ့နိုင်ငံအထိ ကမ္ဘာတဝှမ်းကို အလွယ်တကူ ကူးသန်းမှုတွေ လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ ကုန်ကြမ်းတွေကို ဈေးသက်သက်သာသာနဲ့ ဆင်းရဲတဲ့နိုင်ငံတွေကနေဝယ်ယူပြီးတော့ စက်မှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်တဲ့နိုင်ငံတွေက ထုတ်ကုန်တွေအမြောက်အမြားထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ တကမ္ဘာလုံး ဈေးသက်သက်သာသာနဲ့ tradeတွေလုပ်ကြပြီး အဆင်ပြေချောမွေ့နေခဲ့တယ်။ တချိန်ထဲမှာပဲ အရင်ထဲက World war I မှာ သက်ရောက်မှုနည်းပြီး စက်မှုဖွံ့ဖြိုးနေဆဲဖြစ်တဲ့ USA က စက်ရုံတွေ၊ Factory တွေ အမြောက်အမြားတည်ဆောက်လာခဲ့ပြီး US မှာရှိတဲ့လူတော်တော်များများ အလုပ်အကိုင်အဆင်ပြေလာတယ်။ Employment Rate တွေတိုးလာတယ်။ ဝင်ငွေတွေကောင်းလာကြပြီး ပိုလျှံတဲ့ငွေတွေကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေလုပ်ကြတယ်။ အဲ့ဒီအချိန်တုန်းက investment လုပ်ဖို့အတွက် လူတော်တော်များများက လွယ်ကူပြီးအမြတ်များများရနိုင်တဲ့ stock share တွေကို ဝယ်ယူပြီး စုဆောင်းကြတယ်။ တချို့တွေက ဘဏ်ဆီက ချေးငွေတွေယူပြီးစုဆောင်းလာကြတယ်။

အချိန်တော်တော်ကြာအဆင်ပြေခဲ့ပေမယ့် အလှည့်အပြောင်းတခုကိုရောက်လာခဲ့ပါတယ်။ 1929 မှာ US stock share market crash ဖြစ်ပြီး Share ဈေးတွေက 40% လောက် ရှုတ်တရက်ကျဆင်းသွားခဲ့ပါတယ်။ အဲ့တော့stock တွေကို ပြန်ရောင်းတဲ့အခါ အရှုံးတွေပေါ်လာခဲ့ပါတယ်။ တချို့ ဘဏ်မှာ ချေးငွေတွေယူပြီး ဝယ်ထားခဲ့ရင် ချေးငွေတွေ ပြန်ပေးတဲ့အခါ အခက်အခဲတွေရှိလာပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ loans တွေကိုပြန်ပေးနိုင်ဖို့အတွက် အသုံးစရိတ်တွေက လျော့ချလာရတယ်။ ဇိမ်ခံပစ္စည်းတွေအသုံးနည်းလာတယ်။ အဲ့လို လူတွေ Product တွေအသုံးနည်းလာခြင်း ဟာ နောက်ထပ်ကွင်းဆက်ဆိုးကျိုးတွေအများကြီးရှိလာပါတယ်။ အသုံးနည်းလာမှုကြောင့် ဈေးကွက်မှာ Productတွေက ပိုလျှံနေပါတယ်။ ပိုလျှံနေမှုကို ဖြေရှင်းဖို့ Sellerတွေက ဈေးတွေကို နှိမ်ပြီး ရောင်းချပါတယ်။ အဲ့လို လျော့ချပြီး မရောင်းနိုင်တဲ့Seller တွေက ဈေးကွက်ထဲက ထွက်သွားကြပါတယ်။ အဲ့လိုဖြစ်မှာကြောက်တဲ့ Sellerတွေက သူတို့ရဲ့ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတွေကို အသုံးစရိတ်နည်းနည်း နဲ့ လျော့ချလာကြတယ်။ Extra workerတွေကို လျော့ချလိုက်တယ်။ ကုန်းကြမ်းတွေကို လျော့သုံးလာကြတယ်။ ကုန်းကြမ်းတွေဝယ်ယူမှုနည်းပါလာပြီး ကုန်းကြမ်းရောင်းတဲ့ လုပ်ငန်းတွေ ပိတ်လုနီးပါးဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲ့လို တခြားလုပ်ငန်းတွေဒေဝါလီ ခံကြတာမြင်တော့ လုပ်ငန်းရှင်တွေကလည်း လုပ်ငန်းခွဲတွေကို Shut downလုပ်လာကြတယ်။ လူတွေတော်တော်များများ အလုပ်လက်မဲ့တွေဖြစ်ပြီး bankချေးငွေတွေကို ပြန်မဆပ်နိုင်ပဲ bank တွေကိုယ်တိုင်က ဒေဝါလီခံလာကြတယ်။ အဲ့ဒီ bankမှာ သိမ်းဆည်းထားတဲ့ လူတွေအားလုံးရဲ့ savings တွေဟာဆုံးရှုံးသွားခဲ့တယ်။ အဲ့လိုဘဏ်တချို့ ဒေဝါလီခံတာကြားသိရတော့ တခြားbankကလူတွေက

သူတို့ရဲ့ savings အားလုံးကို ကြောက်ရွံ့ပြီးထုတ်လာကြတယ်။ အဲလိုနဲ့ bankruptcyတွေက များပြားလာခဲ့တယ်။ အကျိုးဆက်အနေနဲ့ ဘဏ်ကုမ္ပဏီ မြီးတည်ဆောက်ထားတဲ့ လုပ်ငန်းတွေဟာလည်း အန္တရာယ်တွေနဲ့ ရင်ဆိုင်လာခဲ့ရတယ်။ စီးပွားရေးတွေက ကျဆင်းလာခဲ့တယ်။ အဲလိုမျိုးပြဿနာတွေ အဆင့်ဆင့်ပေါ်ပေါက်လာပြီးတော့ ကမ္ဘာအနှံ့မှာကူးသန်း ရောင်းဝယ်မှုတွေနည်းပါလာပြီး စီးပွားရေးတွေကျဆင်းကာ ကမ္ဘာစီးပွားပျက်ကပ်ကြီး The Great Depression ဆိုတာ ပေါ်ပေါက်လာပါတယ်။ အဲ့တော့ ဒီလိုပြဿနာတွေကို ဘယ်လို အဆုံးသတ်ခဲ့ကြလဲ ဘယ်လိုဖြေရှင်းခဲ့ကြလဲဆို တာ သိချင်ရင် စာလေးကို ဆက်ဖတ်ပေးကြပါ။ 😊

အဲဒီတုန်းက USသမ္မတဖြစ်တဲ့ Herbert Hoover က နိုင်ငံတနိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေးတိုးတက်ဖို့အတွက် အစိုးရဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှု အနည်းငယ် (သို့)လုံးဝ မပါဝင်သင့်ဘူးဆိုတဲ့ laissez-faire theory ကိုထောက်ခံသူတစ်ယောက်ဖြစ်ပါတယ်။ Hoover ဟာ ထိုtheoryကိုယုံကြည်သူပီပီ စီးပွားတိုးတက်မှု (booming) ပြီးလျှင် စီးပွားရေးကျဆင်းမှု (recession) များ ခေတ္တတဖန်ပြန်ဖြစ်မည် (Business cycle) ဟုဆိုကာ Government intervention ကိုငြင်းဆန်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုနဲ့ recession ဟာဆိုးသတဲ့ဆိုးလာတဲ့အခါမှာ Hoover ဟာ သူ့ရဲ့ free market policy ကိုယုံကြည်မှုနည်းလာကာ 1929မှာတော့ လုပ်ငန်းရှင်များကိုအစည်းအဝေးခေါ်ကာ လုပ်အားခလျှော့ချခြင်းမပြုလုပ်ရန်နှင့် အလုပ်ဖြုတ်ခြင်း မပြုလုပ်ရန်မှာကြားခဲ့သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပါက လုပ်သားများ လုပ်အားခတိုးပေးရန်တောင်းခံခြင်းနှင့် ဆန္ဒပြခြင်း မပြုရန်သိမ်းသွင်းပေးမည်ဟုကတိပေးခဲ့တယ်။

တချိန်တည်းမှာဘဲ Federal reserve ကလည်း Gold standard ကိုဆက်လက်ထိန်းထားရန် အတိုးနှုန်းကို လျှော့ချရမည့်အစား တိုးခဲ့သည်။ အဲ့တာထက်ပိုဆိုးတာကတော့ Hoover ဟာ အမေရိကန်လုပ်ငန်းတွေကို ပြည်ပလုပ်ငန်းများနှင့်ပြိုင်ဆိုင်ရောင်းချမှု မှကာကွယ်ရန်ဆိုတဲ့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ပြည်ပသွင်းကုန်ခွန် (tariff) ကိုတိုးမြှင့်ခဲ့သည်။ ပြည်ပနိုင်ငံများကလည်း USမှပို့ကုန်များအပေါ်အတိုးနှုန်း ပိုမိုကောက်ခံလိုက်သောအခါ ဝယ်လိုအားကျဆင်းလာပြီး ကုန်စည်ဈေးနှုန်းများလည်းအဆမတန် ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ လုပ်ငန်းရှင်များအနေဖြင့်လည်း ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ်ကိုမလျှော့ချလျှင်မဖြစ်တော့မည်မို့ လုပ်အားခများကိုလျှော့ချပြီး လုပ်သားများအားအလုပ်မှထုတ်ပယ်ခြင်းများပြုလုပ်လာခဲ့သည်။ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းဟာ 3.2%မှ 23.6%အထိဖြစ်လာခဲ့သည်။ အဲဒီအခါမှာ Hoover ဟာ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းလျှော့ချရန် အစိုးရသုံးငွေကို စီမံကိန်းများမှတဆင့် တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရသုံးငွေဟာ လိုငွေမပြသင့်ဘူးလို့ ယုံကြည်သူပီသစွာ သူ့ရဲ့ စီမံကိန်းကုန်ကျငွေများကို အခွန်တိုးကောက်ခံခြင်း၊ သုံးငွေလျှော့ခြင်းမှတဆင့် balance လုပ်ခဲ့သည်။ ပြည်သူတွေဟာ Hooverကို မှန်းတီးလာကြပြီး အိမ်ခြေရာမဲ့များ နေထိုင်ရာမြို့လေးကို Hoovervilles ဟုခေါ်ပြီး သူတို့ခြုံလေ့ရှိတဲ့သတင်းစာစက္ကူကိုတော့ Hoover blanket ဟုခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြတယ်။ ဒါကြောင့် 1931မှာတော့ Franklin D. Roosevelt (FDR) ကိုရွေးကောက်ခဲ့တယ်။ ရွေးကောက်ခံရပြီးရက်၁၀၀အတွင်းမှာဘဲ FDR က New Deal လို့ခေါ်တဲ့ ဥပဒေသစ်ကို ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ပါတယ်။ New Deal ကိုFDRက 3'R ဖြစ်တဲ့ လွတ်မြောက်ရေး (Relief)၊ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး (Recovery)နဲ့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး (Reform)ပေါ်မူတည်ပြီးပြဋ္ဌာန်းခဲ့တယ်လို့ဆိုပါတယ်။ အဲဒီဥပဒေသစ်မှာတော့ လုပ်သားများကို CCCလို့ခေါ်တဲ့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေး program၊ WAPလို့ခေါ်တဲ့ လမ်းပြင်တံတားဆောက်ခြင်း programစတဲ့ program များမှတဆင့် အလုပ်အကိုင်များဖန်တီးပေး၍ အစိုးရသုံးငွေ (Government Spending) ကိုပိုမိုသုံးစွဲကာ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းကိုလျှော့ချခဲ့သည်။ အနာဂတ်တွင်လည်းနောက်ထပ် ဆင်းရဲမှုမှကာကွယ်ရန် လုပ်သားများအခွန်တိုးကောက်ကာ သူတို့အလုပ်မှအနားယူသည့်အခါ ပင်စင်ပြန်ပေးသည့်စနစ် (Social Security Act)ကိုလည်းစတင်ခဲ့သည်။ FDRရဲ့ Social welfare program တွေကိုသဘောကျတဲ့ပြည်သူတွေဟာ 1936 election မှာလည်း FDR ကိုထပ်မံရွေးချယ်ခဲ့ပါတယ်။ သူဟာ New Deal program ကိုထပ်မံတိုးချဲ့ခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုနဲ့ဘဲ 1939 မှာတော့ Great Depression ကြီးပြီးဆုံးခဲ့ပါတယ်။

ကဲ ဒါဆိုရင် Great Depressionကြီး ဘာကြောင့်ဖြစ်ခဲ့သလဲနဲ့ ဘာကြောင့်
ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုစာလောက်ကြာရှည်ခဲ့ရသလဲနဲ့ အစိုးရရဲ့အယူအဆမှားယွင်းမှုတွေကို
သင်ယူလိုက်နိုင်မယ်လို့မျှော်လင့်ပါတယ်ရှင် 😊

[#YaminOo](#) 🙏 [#economics](#)

[#knowledge](#) [#finance](#)

[#history](#) [#article](#) [#business](#)